

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ

**Робоча програма
для студентів спеціальності
051 "Економіка"
спеціалізації "Управління персоналом
та економіка праці"
першого (бакалаврського) рівня**

**Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2017**

УДК 33.021(07)

ББК 65.053р

Е 40

Затверджено на засіданні кафедри державного управління, публічного адміністрування та регіональної економіки.

Протокол № 1 від 25.08.2016 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладач Є. П. Кожанова

Економічний аналіз : робоча програма для студентів спеціальності 051 "Економіка" спеціалізації "Управління персоналом та економіка праці" першого (бакалаврського) рівня : [Електронне видання] / уклад. Є. П. Кожанова. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. – 66 с.

Подано тематичний план навчальної дисципліни та її зміст за модулями та темами. Вміщено плани лекцій і семінарських (практичних) занять, матеріали для закріплення знань (завдання для самостійної роботи, контрольні запитання), критерії оцінювання знань студентів, професійні компетентності, якими повинен володіти студент після вивчення дисципліни.

Рекомендовано для студентів спеціальності 051 "Економіка" спеціалізації "Управління персоналом та економіка праці" першого (бакалаврського) рівня.

УДК 33.021(07)

ББК 65.053р

© Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, 2017

Вступ

Формування ринкових відносин, переведення підприємств на комерційний розрахунок потребують подальшого вдосконалення управління в усіх ланцюгах народного господарства. Науковий рівень управління передбачає всебічний розвиток аналітичної роботи. Завдання економічного аналізу полягає у тому, щоб із різних даних, іноді різнобічних і розрізнених, що відображають окремі явища й факти, скласти загальну цілісну картину процесу, виявити властиві йому закономірності. З'являється потреба в аналізі як проміжної ланки у системі управління між одержанням інформації про роботу об'єкта і прийняттям рішень. Прийняття рішень на рівні підприємства, яке розглядається як складна динамічна система, потребує комплексного підходу до економічного аналізу, який ґрунтується на дослідженні проблем і об'єктів як сукупності взаємопов'язаних елементів.

Широке використання економічного аналізу потребує оволодіння основами теорії аналізу господарської діяльності, підготовки кваліфікованих спеціалістів, які б добре уявляли собі зміст і задачі економічного аналізу на сучасному етапі розвитку країни, його методологічні та організаційні принципи, прийоми й методи. Дисципліна "Економічний аналіз" виступає у системі підготовки бакалаврів різних напрямів підготовки однією із найважливіших профілюючих дисциплін.

Навчальна дисципліна "Економічний аналіз" є дисципліною за вибором та вивчається згідно з навчальним планом підготовки фахівців спеціальності 051 "Економіка" спеціалізації "Управління персоналом та економіка праці" першого (бакалаврського) рівня.

1. Опис навчальної дисципліни

Характеристика дисципліни: підготовка бакалавра	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 05 "Соціальні та поведінкові науки"	За вибором	
Змістових модулів – 2	Спеціальність 051 "Економіка" Спеціалізація "Управління персоналом та економіка праці"	Рік підготовки	
Загальна кількість годин: денна форма навчання – 108		3-й	5-й
		Семестр	
		6-й	9-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 год самостійної роботи студента – 4 год	Освітній ступінь: (бакалаврський) перший	16 год	16 год
		Практичні, семінарські	
		28 год	28 год
		Самостійна робота	
		64 год	64 год
		Вид контролю	
		диферен- ційований залік	диферен- ційований залік

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 69 %;
для заочної форми навчання – 69 %.

2. Мета і завдання навчальної дисципліни

Метою викладання даної навчальної дисципліни є засвоєння знань щодо системного оцінювання діяльності підприємств, виявлення внутрішніх резервів раціонального використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів.

Для досягнення мети поставлені такі основні **завдання**:

засвоєння основних підходів до обґрунтування господарських рішень на основі аналітичних досліджень діяльності підприємства;

оволодіння навичками самостійного пошуку резервів виробництва на основі економічного аналізу та розробки пропозицій щодо їх реалізації;

вивчення сучасних методик економічного аналізу із застосуванням математичних і статистичних прийомів і методів.

Об'єктом навчальної дисципліни є економічна система та процеси, що відбивають різні аспекти прийняття господарських рішень на основі виявлених в процесі економічного аналізу резервів.

Предметом навчальної дисципліни є виробнича та фінансово-господарська діяльність підприємств.

Вивчення даної навчальної дисципліни студент розпочинає, прослухавши більшість навчальних дисциплін гуманітарного та професійного циклів. Теоретико-методологічною базою вивчення цієї дисципліни є такі навчальні дисципліни, як: "Макроекономіка", "Мікроекономіка", "Економіка підприємства", "Менеджмент", "Економетрика", "Статистика". У свою чергу, знання з даної дисципліни забезпечують успішне засвоєння наступних навчальних дисциплін: "Управління персоналом", "Мотивування персоналу", "Проектування трудових процесів", а також виконання тренінгів, міждисциплінарних комплексних курсових робіт, бакалаврських та магістерських дипломних робіт.

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час лекційних занять та виконання практичних завдань. Найбільш складні питання винесено на розгляд і обговорення під час семінарських занять. Також велике значення в процесі вивчення та закріплення знань має самостійна робота студентів. Усі види занять розроблені відповідно до кредитно-модульної системи організації навчального процесу.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

сутність, завдання і принципи, метод і прийоми економічного аналізу;

види економічного аналізу;

категорійний апарат економічного аналізу;

систему аналітичних показників;

класифікацію факторів в економічному аналізі;

інформаційне забезпечення економічного аналізу;

організацію аналізу господарської діяльності;

аналіз виробничої програми, використання основних фондів, трудових ресурсів, матеріальних витрат, витрат на виробництво і збут продукції, фінансових показників, аналіз фінансового стану підприємства;

вміти:

визначати перелік питань і показників, що забезпечують повноту аналізу й оцінки окремих напрямів і сфер діяльності підприємства;

збирати та обробляти необхідну інформацію для аналізу господарської діяльності;

перевіряти достовірність джерел інформації;

здійснювати планування, виконання й контроль аналітичних робіт на підприємстві;

здійснювати аналіз виробництва продукції, виконання плану з асортименту, якості продукції;

аналізувати показники ритмічності виробництва;

оцінювати попит на продукцію підприємства;

аналізувати склад, структуру та технічний стан основних фондів, оцінювати ефективність їх використання;

аналізувати кількісний і якісний склад працівників підприємства, рух робочої сили, виявляти його причини;

аналізувати продуктивність праці, ефективність використання засобів на оплату праці;

аналізувати витрати на виробництво і збут продукції, визначати вплив окремих факторів на їх величину;

виявляти резерви зниження витрат;

аналізувати джерела формування показників прибутку, їх складові частини, визначати вплив основних техніко-економічних показників на величину прибутку й розробляти заходи щодо його зростання;

аналізувати фінансовий стан підприємства;

визначати резерви поліпшення техніко-економічних і фінансових показників, розробляти пропозиції щодо їх реалізації;

визначати ефективність заходів та їх вплив на результуючі фінансові показники підприємства.

У процесі викладання навчальної дисципліни основна увага приділяється оволодінню студентами професійними компетентностями, що наведені у табл. 2.1.

**Професійні компетентності, які отримують студенти після вивчення
навчальної дисципліни**

Код компетентності	Назва компетентності	Складові компетентності
EA* 1	Здійснювати організацію аналітичної роботи на підприємстві, застосовувати методи та прийоми економічного аналізу для оцінки виробничо-господарської діяльності підприємства	Використовувати різні методи економічного аналізу, вибирати конкретні прийоми для аналізу окремих показників господарської діяльності з урахуванням їх особливостей і галузі використання
		Визначати перелік питань і показників, що забезпечують повноту аналізу й оцінки окремих напрямів і сфер діяльності підприємства
		Здійснювати аналіз господарської діяльності окремих підрозділів підприємства, обирати показники й напрямки аналізу з точки зору їх наступності з узагальнюючими показниками щодо підприємства в цілому
		Збирати і обробляти необхідну інформацію для аналізу господарської діяльності, перевіряти достовірність джерел інформації
		Здійснювати планування, виконання й контроль аналітичних робіт на підприємстві
EA 2	Здійснювати аналіз основних техніко-економічних показників виробництва та розробляти ефективні рішення щодо поліпшення результатів господарської діяльності	Здійснювати вибір прийомів та методів економічного аналізу для оцінки результатів господарської діяльності з урахуванням специфіки виробництва
		Виявляти резерви виробництва
		Розробляти ефективні пропозиції щодо використання виявлених резервів виробництва
EA 3	Здійснювати оцінку фінансових показників підприємства та його фінансового стану	Визначати резерви збільшення прибутку і рентабельності на підприємстві
		Здійснювати оцінку фінансової стійкості, ліквідності, ділової активності підприємства
		Розробляти пропозиції щодо поліпшення фінансового стану підприємства

*Економічний аналіз.

Структуру складових професійних компетентностей та їх формування відповідно до Національної рамки кваліфікацій України наведено в табл. А.1 додатка А.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Теоретичні основи аналізу господарської діяльності

Тема 1. Предмет, об'єкт і завдання економічного аналізу

1.1. Зміст і предмет економічного аналізу

Економічний аналіз як галузь економічної науки. Основні етапи розвитку аналізу господарської діяльності, його роль в управлінні народним господарством та підвищенні ефективності виробництва. Економічний аналіз в умовах ринкової економіки, його значення та функції. Спрямованість економічного аналізу в умовах ринкової економіки на перспективу й на обґрунтування економічної ефективності управлінських рішень. Господарська діяльність як предмет економічного аналізу. Абстрактно-логічний метод дослідження явищ в економічному аналізі. Об'єкти й суб'єкти аналізу. Зміст аналізу. Умови, які сприяли розвитку аналізу на підприємствах. Основні категорії економічного аналізу. Технічні прийоми, фактори, причини, резерви виробництва.

1.2. Задачі і принципи економічного аналізу

Задачі економічного аналізу. Оцінка результатів господарської діяльності. Сприяння управлінню та контролю виробництва. Пошук та виявлення резервів, сприяння їх реалізації з метою підвищення ефективності виробництва. Розроблення наукової бази для здійснення прогнозування та планування на підприємстві. Вибір оптимальних варіантів рішень. Принципи економічного аналізу. Науковий характер, комплексність аналізу, системний підхід до його здійснення, об'єктивність, конкретність, точність, оперативність і ефективність економічного аналізу.

1.3. Зв'язок економічного аналізу з іншими науками і дисциплінами

Місце економічного аналізу господарської діяльності в системі наук. Його зв'язок з політичною економією, галузевими економіками, маркетингом, організацією виробництва й управління, фінансуванням, банківською справою, статистикою, бухгалтерським обліком, аудитом тощо.

Тема 2. Метод і методичні прийоми економічного аналізу

2.1. Метод економічного аналізу

Визначення методу. Класифікація методу. Метод економічного аналізу і його характерні риси та особливості.

2.2. Прийоми економічного аналізу

Деталізація звітних показників, види деталізації. Елімінування як метод розрахунку впливу факторів. Способи елімінування: ланцюгових підстановок, абсолютних і відносних різниць та перерахунків. Особливості застосування методу елімінування. Порівняння, його застосування в аналізі. Види порівнянь. Вимоги, які ставляться до забезпечення порівнянності даних. Прийоми нейтралізації цінового фактора, обсягу виробництва, структури та асортименту тощо. Моделювання. Види моделей. Використання моделювання в економічному аналізі. Балансові зіставлення. Застосування цього методу для перевірки узгодження й вірогідності звітних фактів. Використання балансових розрахунків для визначення величини невідомих показників і факторів. Сальдовий прийом, можливості використання його в аналізі. Деталізація показників. Деталізація за утворюючими факторами, за підрозділами, за періодами. Прийом усунення впливу інфляційних факторів. Прийом розширення та подовження факторних моделей. Статистичні методи, які застосовуються в аналізі. Табличний метод. Особливості побудови аналітичної таблиці. Використання табличного методу в аналізі. Прийоми групувань і відбору. Динамічні ряди. Обчислення середніх і відносних величин. Графічні методи. Економіко-математичні методи, які застосовуються в економічному аналізі, їх класифікація. Лінійне й динамічне програмування, теорія масового обслуговування, сітьові графіки, транспортна задача та ін. Особливості їх використання в аналізі господарської діяльності та сфери їх застосування. Соціологічні та інші методи, які застосовуються в економічному аналізі. Анкетний метод дослідження. Опитування суб'єктів аналізу. Проведення експерименту.

Тема 3. Види аналізу та його інформаційне забезпечення.

Організація аналізу господарської діяльності

3.1. Види економічного аналізу

Види та напрямки економічного аналізу. Техніко-економічний і фінансовий аналіз. Міжзаводський, або порівняльний аналіз. Функціонально-вартісний і системний аналіз. Характеристика змісту аналізу в залежності

від об'єкта вивчення, часу проведення (оперативний, поточний та перспективний), періодичності (періодичний, одноразовий), ступеня охоплення (повний, частковий). Зовнішній і внутрішній економічний аналіз. Ознаки розподілення аналізу господарської діяльності на зовнішній і внутрішній. Цілі, задачі й джерела інформації для цих видів аналізу. Споживачі аналітичного матеріалу зовнішнього та внутрішнього аналізу.

3.2. Система аналітичних показників

Система техніко-економічних показників як база економічного аналізу. Вимоги, яким повинна відповідати система обліку й звітності.

3.3. Класифікація факторів в економічному аналізі

Загальні і специфічні фактори; внутрішньогосподарські, галузеві, регіональні, народногосподарські; об'єктивні і суб'єктивні; екстенсивні і інтенсивні; кількісні і якісні фактори.

3.4. Інформаційне забезпечення економічного аналізу

Зміст і поняття інформації. Інформація як важливий ресурс сучасної ринкової економіки. Гласність і секретність інформації. Комерційна таємниця, її межі та значення для суб'єктів господарської діяльності. Організація й контроль потоків інформаційного забезпечення виробництва. Характеристика й класифікація найважливіших видів інформації на підприємстві. Нагромадження, обробка, систематизація, зберігання й використання аналітичної інформації. Використання електронно-обчислювальних машин в економічному аналізі. Розробка й класифікація аналітичних задач. Створення автоматизованого банку даних для розв'язання аналітичних задач. Перевірка вірогідності джерел інформації, які використовуються в аналізі. Перевірка за зовнішніми прикметами (за формою) та за змістом. Використання аудиту для перевірки якості бухгалтерських даних і звітів.

3.5. Організація аналізу господарської діяльності

Поняття й загальні методологічні принципи організації аналізу. Форми та методи організації аналітичної роботи. Особливості організації та проведення аналізу з боку статистичних, фінансово-кредитних і керівних організацій. Планування, виконання й контроль окремих робіт і аналізу в цілому. Залучення, узгодження дій та заохочення виконавців аналізу. Основні етапи проведення аналізу господарської діяльності. Принципи складання програм аналізу. Добір, перевірка й аналітична обробка економічної інформації. Узагальнення, оцінка та письмове оформлення результатів аналізу. Формування пропозицій за результатами аналізу та контроль за їх реалізацією.

Змістовий модуль 2

Техніко-економічний і фінансовий аналіз

Тема 4. Аналіз виробництва й реалізації продукції (робіт, послуг)

4.1. Значення і задачі аналізу виробництва і реалізації продукції (робіт, послуг)

Загальна схема й послідовність проведення аналізу. Система показників продукції та обсягів виробництва. Фактори, що впливають на виробництво продукції. Інформаційна база аналізу.

4.2. Аналіз випуску продукції у натуральному виразі

Оцінка динаміки обсягу продукції виробництва. Вимірювачі, які використовуються для обчислення динаміки показників. Аналіз впливу екстенсивних та інтенсивних факторів на динаміку показників, методика їх розрахунку.

4.3. Аналіз випуску продукції у вартісному виразі.

Факторні моделі, що використовуються для аналізу випуску продукції у вартісному виразі.

4.4. Аналіз виконання плану з номенклатури і асортименту продукції

Аналіз асортименту й структури випуску продукції. Комплексний аналіз впливу асортименту й структурних зрушень на економічні показники роботи підприємства. Методика розрахунку впливу цього фактора на обсяг виробництва та інші показники підприємства.

4.5. Аналіз ритмічності виробництва

Аналіз комплектності й ритмічності роботи підприємства. Методи оцінки ритмічності. Оцінка резервів збільшення випуску продукції за рахунок ритмічної роботи підприємства.

4.6. Аналіз якості продукції

Показники якості. Сортність і методика її аналізу. Аналіз впливу якості на економічні показники роботи підприємства. Аналіз виробничого браку підприємства. Аналіз рекламаций, одержаних від споживачів, їх динаміки й причин браку. Оцінка динаміки штрафів за постачання недоброякісної продукції.

4.7. Аналіз реалізації продукції

Оцінка обсягів і динаміка реалізації продукції та послуг. Аналіз виконання договірних зобов'язань щодо поставок: за обсягом, за строками, за асортиментом, за якістю. Характеристика взаємозв'язків показників

випуску, відвантаження й реалізації продукції. Аналіз і оцінка збуту окремих товарів. Аналіз реалізації продукції на експорт. Аналіз виконання зобов'язань щодо зовнішньоекономічної діяльності підприємства. Оцінка загальних обсягів експортних поставок. Оцінка за асортиментом, за окремими покупцями, за групами країн, за видами поставок і формами розрахунків. Оцінка конкурентоспроможності підприємства на зовнішніх ринках та ефективності експортних операцій. Зміст і реалізація підсумкового аналізу виручки від реалізації продукції й послуг. Підрахунок резервів збільшення реалізації продукції.

4.8. Аналіз маркетингової діяльності підприємства

Складові аналізу маркетингової діяльності підприємства. Показники, що застосовуються для вивчення кон'юнктури ринку. Задачі і методи збору і аналізу інформації про конкурентів. Значення й завдання вивчення та оцінки попиту на продукцію й послуги підприємства, а також місткості ринку для обґрунтування плану виробництва та реалізації продукції. Загальна схема й послідовність проведення аналізу. Система показників і факторів, які визначають рівень попиту на продукцію та послуги. Вивчення функцій кривих попиту, його цінової еластичності для прийняття управлінських рішень.

Тема 5. Аналіз довгострокових активів підприємства

5.1. Склад та задачі аналізу довгострокових активів підприємства

Завдання та загальна схема аналізу. Джерела інформації. Склад довгострокових активів, їх структура. Аналіз операційних необоротних активів, темпів їх зростання у порівнянні з темпами зростання обсягів виробництва й реалізації продукції й обсягів операційних оборотних активів.

5.2. Аналіз складу і структури основних засобів

Аналіз показників складу і структури основних фондів. Показники забезпеченості підприємства устаткуванням, виробничими площами та основними фондами.

5.3. Аналіз технічного стану, руху основних засобів і озброєності праці основними засобами

Оцінка динаміки показників технічного стану, руху, оновлення й модернізації основних фондів, їх взаємозв'язку. Розрахунок і оцінка показника середнього віку обладнання. Аналіз системи показників озброєності

праці основними фондами: фондоозброєності, технічної озброєності і фондоозброєності праці. Оцінка інвестиційної активності підприємства.

5.4. Аналіз ефективності використання основних засобів

Аналіз використання основних фондів. Класифікація показників використання основних фондів. Аналіз фондівіддачі та фондомісткості та фактори зміни показників.

5.5. Аналіз використання виробничих потужностей і технологічного обладнання

Аналіз використання виробничих потужностей. Оцінка кількісних змін, що характеризують виробничу потужність. Аналіз ефективності використання й освоєння виробничих потужностей. Аналіз використання виробничого устаткування. Аналіз сполучення взаємопов'язаних виробництв. Оцінка ступеня недовикористання виробничих потужностей та його причин. Оцінка обґрунтованості планів виробництва продукції за показниками використання виробничих потужностей. Резерви збільшення випуску продукції за рахунок підвищення ефективності використання виробничих потужностей.

Тема 6. Аналіз використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці

6.1. Основні задачі аналізу використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці

Значення й завдання аналізу. Загальна схема аналізу. Джерела інформації.

6.2. Аналіз забезпеченості підприємства робочою силою і кількісного та якісного складу працівників

Аналіз забезпечення підприємства робочою силою. Аналіз зміни робочої сили за категоріями, професійним та кваліфікаційним складом, їх відповідності вимогам виробництва. Аналіз чисельності робітників за рівнем механізації й автоматизації праці. Аналіз статеві-вікової структури персоналу і структури персоналу за рівнем освіти. Аналіз стану умов праці на підприємстві.

6.3. Аналіз руху і стабільності робочої сили

Аналіз руху робочої сили та її причин. Показники стабільності робочої сили.

6.4. Аналіз використання робочого часу

Завдання аналізу робочого часу. Аналіз структури робочого часу та показників його використання. Аналіз факторів, що впливають на фонд робочого часу. Виявлення й аналіз невикористаних витрат і непродуктивних витрат робочого часу.

6.5. Аналіз продуктивності праці

Показники та аналіз динаміки продуктивності праці. Аналіз впливу трудових і організаційно-технічних факторів на динаміку продуктивності праці. Аналіз трудомісткості продукції, що випускається. Аналіз резервів зростання продуктивності праці й випуску товарної продукції за рахунок кращого використання трудових ресурсів.

6.6. Аналіз використання фонду оплати праці

Аналіз витрат на заробітну плату. Аналіз фонду оплати праці за категоріями працюючих і елементами витрат.

Аналіз показників ефективності використання фонду оплати праці. Аналіз темпів зростання номінальної та реальної середньої заробітної плати. Аналіз співвідношення темпів зростання середньої заробітної плати й продуктивності праці.

6.7. Аналіз соціального розвитку підприємства

Оцінка рівня виконання плану соціального розвитку підприємства. Оцінка забезпеченості виконання плану фінансовими ресурсами. Виявлення резервів прискорення соціального розвитку підприємства та розробка заходів щодо їх реалізації.

Тема 7. Аналіз матеріальних ресурсів та ефективності їх використання

7.1. Аналіз забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами

Перевірка якості плану матеріально-технічного постачання. Вивчення норм і нормативів, що покладені в основу розрахунку потреби підприємства в матеріальних ресурсах. Аналіз потреби підприємства в матеріальних ресурсах. Перевірка відповідності плану постачання потребам виробництва. Аналіз рівня виробничих запасів. Фактори, що впливають на рівень складських запасів підприємства. Оцінка забезпеченості потреби в матеріальних ресурсах джерелами покриття. Зовнішні та внутрішні джерела покриття. Визначення потреби в матеріальних ресурсах від постачальників. Перевірка забезпеченості потреби

в матеріальних ресурсах договорами на їх постачання й фактичного виконання договірних зобов'язань. Визначення втрат продукції внаслідок недопостачання матеріалів, їх низької якості, заміни матеріалів, простоїв у зв'язку з порушенням графіка постачання.

7.2. Аналіз ефективності використання матеріальних ресурсів

Оцінка динаміки показників матеріаломісткості продукції й матеріаловіддачі. Аналіз загальних і поодиноких показників матеріаломісткості продукції, питомої матеріаломісткості, коефіцієнта виходу придатної продукції з сировини, коефіцієнта використання матеріалів. Аналіз факторів зміни й виявлення резервів матеріаломісткості продукції та підвищення ефективності виробництва.

Тема 8. Аналіз собівартості і витрат на виробництво і збут продукції

8.1. Значення і задачі аналізу витрат на виробництво і збут продукції

Значення, завдання й системи інформаційного забезпечення аналізу витрат на підприємстві. Класифікація видів і об'єктів аналізу. Система показників рівня витрат і собівартості продукції. Загальна схема формування витрат підприємства та їх аналіз. Напрямки аналізу витрат на підприємстві за їх елементами та статтями калькуляції, за залежністю від обсягу виробництва й збуту продукції, за місцями виникнення витрат, за об'єктами калькуляції.

8.2. Аналіз загальної суми витрат на виробництво і збут продукції

Аналіз структури витрат. Аналіз понаднормативних витрат. Оцінка втрат від браку.

8.3. Аналіз прямих матеріальних витрат

Загальний аналіз прямих матеріальних витрат та оцінка впливу факторів на їх величину.

8.4. Аналіз комплексних статей витрат

Методи розподілу комплексних статей витрат на постійні і змінні. Аналіз комплексних статей витрат: витрат на утримання та експлуатацію устаткування, загальногосподарських, адміністративних витрат, витрат на збут. Фактори, що впливають на їх величину.

8.5. Аналіз витрат на гривню товарної продукції

Методика оцінки факторів, що впливають на розмір витрат на гривню товарної продукції. Зміст і методи оперативного аналізу витрат на виробництво та збут продукції. Вибір показників оперативного

аналізу та контролю витрат підприємства. Методи виявлення, оцінки й систематизації причин і винуватців відхилень витрат від плану. Підрахунок і розробка заходів для реалізації виявлених резервів зниження витрат.

Тема 9. Аналіз прибутку й рентабельності

9.1. Значення показників прибутку і рентабельності в оцінці ефективності виробництва

Значення, завдання та інформаційне забезпечення аналізу фінансових результатів діяльності підприємства. Місце прибутку в системі узагальнюючих вартісних показників, його значення в оцінці та стимулюванні економічної ефективності роботи підприємства. Фактори зростання прибутку і підвищення рентабельності.

9.2. Аналіз факторів формування чистого прибутку

Валовий прибуток (збиток), фінансовий результат від операційної, основної діяльності; фактори, що формують показники прибутку. Прибуток від реалізації продукції (робіт, послуг). Аналіз факторів зміни прибутку.

Аналіз розподілу прибутку. Визначення суми чистого прибутку, який залишається у розпорядженні підприємства. Фактори, які впливають на розмір чистого прибутку, їх класифікація на залежні та незалежні від діяльності підприємства. Аналіз і обґрунтування доцільності основних напрямків використання прибутку.

9.3. Аналіз впливу факторів на прибуток від реалізації продукції, що базується на категорії маржинального доходу

Методика аналізу прибутку від реалізації продукції. Оцінка втрачених можливостей збільшення прибутку та їх причин.

9.4. Факторний аналіз показників рентабельності

Аналіз показників рентабельності: рентабельності активів, рентабельності власного капіталу, рентабельності продукції, рентабельності діяльності. Фактори зміни рентабельності; резерви зростання.

Тема 10. Аналіз фінансового стану підприємства

10.1. Значення і задачі аналізу фінансового стану підприємства

Взаємозв'язок фінансового стану підприємства й результатів його виробничої та збутової діяльності. Споживачі інформації про фінансовий стан підприємства. Задачі аналізу фінансового стану підприємства. Експрес-аналіз. Характеристика бухгалтерського балансу як основного

джерела інформації для оцінки фінансового стану підприємства; зміст, оцінка й аналітичне значення окремих статей балансу. Аналітичне групування статей. Нормативні значення показників фінансового стану підприємства.

10.2. Аналіз майнового стану підприємства

Аналіз майна підприємства й джерел його покриття. Аналіз змін у складі та структурі активів балансу на конкретну дату й у динаміці. Оцінка співвідношення основного й оборотного капіталу. Аналіз структури основних і оборотних активів. Оцінка причин змін, які сталися в структурі активів, і їх впливу на платоспроможність і фінансову стійкість підприємства. Аналіз матеріальних оборотних активів, виявлення надлишкових і непотрібних запасів, визначення шляхів їх скорочення. Аналіз дебіторської заборгованості: за обсягом, складом, структурою й строками її виникнення (за даними аналітичного обліку).

10.3. Аналіз показників ліквідності

Сутність показників ліквідності. Узагальнюючі й проміжні показники ліквідності, методи їх обчислення, оцінка їх відповідності оптимальним значенням.

10.4. Аналіз показників фінансової стійкості підприємства

Показники фінансової стійкості: коефіцієнт автономії, коефіцієнт фінансування, коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами, коефіцієнт маневреності власного капіталу, методи їх визначення й оцінка досягнутого рівня.

10.5. Аналіз показників ділової активності

Аналіз системи показників оборотності оборотних активів і причин їх зміни. Визначення суми ефекту від їх зміни.

10.6. Аналіз показників рентабельності

Система показників рентабельності, що використовується для оцінки фінансового стану підприємства. Узагальнення результатів аналізу фінансового стану підприємства й визначення шляхів фінансового оздоровлення.

4. Структура навчальної дисципліни

Із самого початку вивчення навчальної дисципліни кожен студент має бути ознайомлений як з робочою програмою навчальної дисципліни і формами організації навчання, так і зі структурою, змістом та обсягом кожного з її навчальних модулів, а також з усіма видами контролю та методикою оцінювання сформованих професійних компетентностей.

Вивчення студентом навчальної дисципліни відбувається шляхом послідовного і ґрунтовного опрацювання навчальних модулів. Навчальний модуль – це окремий, відносно самостійний блок дисципліни, який логічно об'єднує кілька навчальних елементів дисципліни за змістом та взаємозв'язками. Тематичний план дисципліни складається з двох змістових модулів (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		лекційні	практичні	самостійна робота		лекційні	практичні	самостійна робота
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Змістовий модуль 1								
Теоретичні основи аналізу господарської діяльності								
<i>Тема 1.</i> Предмет, об'єкт і завдання економічного аналізу	11	2	2	7	11	2	2	7
<i>Тема 2.</i> Метод і методичні прийоми економічного аналізу	12	2	4	6	12	2	4	6
<i>Тема 3.</i> Види аналізу та його інформаційне забезпечення. Організація аналізу господарської діяльності	10	2	2	6	10	2	2	6
Разом за змістовим модулем 1	33	6	8	19	33	6	8	19

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Змістовий модуль 2								
Техніко-економічний і фінансовий аналіз								
<i>Тема 4.</i> Аналіз виробництва й реалізації продукції (робіт, послуг)	14	2	4	8	14	2	4	8
<i>Тема 5.</i> Аналіз довгострокових активів підприємства	10	2	2	6	10	2	2	6
<i>Тема 6.</i> Аналіз використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці	14	2	4	8	14	2	4	8
<i>Тема 7.</i> Аналіз матеріальних ресурсів та ефективності їх використання	7	1	2	4	7	1	2	4
<i>Тема 8.</i> Аналіз собівартості і витрат на виробництво й збут продукції	7	1	2	4	7	1	2	4
<i>Тема 9.</i> Аналіз прибутку і рентабельності	10	1	2	7	10	1	2	7
<i>Тема 10.</i> Аналіз фінансового стану підприємства	13	1	4	8	13	1	4	8
Разом за змістовим модулем 2	75	10	20	45	75	10	20	45
Усього годин	108	16	28	64	108	16	28	64

5. Теми та плани семінарських занять

Семінарське заняття – це форма навчального заняття, за якої викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів. На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами доповіді та презентації з окреслених питань (табл. 5.1), їх виступи, активність у дискусії, вміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо. Підсумкові бали за кожне семінарське заняття виставляються у відповідний журнал. Отримані студентом бали за окремі семінарські заняття враховуються в процесі накопичення підсумкових балів із даної навчальної дисципліни.

Плани семінарських занять

Назва теми	Програмні питання	Кількість годин	Література
Змістовий модуль 1			
Теоретичні та методологічні засади прийняття господарських рішень			
Тема 1. Предмет, об'єкт і завдання економічного аналізу	<p><i>Тема семінарського заняття</i> <i>"Сутність економічного аналізу, його предмет, об'єкт і завдання"</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Значення, задачі й функції економічного аналізу в умовах ринкової економіки. 2. Об'єкти, суб'єкти, зміст економічного аналізу. 3. Система показників, що використовується в економічному аналізі. 4. Основні категорії економічного аналізу 	2	<p>Основна: [1 – 7].</p> <p>Додаткова: [8; 14; 15; 17; 19; 20; 23; 26 – 30]</p>
Тема 3. Види аналізу та його інформаційне забезпечення. Організація аналізу господарської діяльності	<p><i>Тема семінарського заняття</i> <i>"Організація аналізу господарської діяльності, види аналізу та його інформаційне забезпечення"</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Види аналізу за об'єктами дослідження. 2. Види аналізу в залежності від часу проведення, періодичності, ступеня охоплення. 3. Зовнішній і внутрішній економічний аналіз. 4. Характеристика й класифікація інформації для економічного аналізу 	2	<p>Основна: [1 – 7].</p> <p>Додаткова: [8; 15; 17; 20; 23; 26; 28 – 30]</p>
Усього годин		4	

6. Теми практичних занять

Практичне заняття – це форма навчального заняття, за якої викладач організує детальний розгляд окремих теоретичних положень навчальної дисципліни і формує вміння та навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом сформульованих

завдань. Проведення таких занять ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі – тестах для виявлення ступеня оволодіння необхідними теоретичними положеннями, наборі завдань різного рівня складності для розв'язування їх на занятті. Воно включає проведення попереднього контролю знань, вмінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, розв'язування завдань із їх обговоренням, розв'язування контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання (табл. 6.1).

Таблиця 6.1

Перелік тем практичних занять

Назва змістового модуля	Теми практичних занять (за модулями)	Кількість годин	Література
1	2	3	4
<i>Змістовий модуль 1.</i> Теоретичні основи аналізу господарської діяльності	<i>Завдання 1.</i> Застосування прийомів економічного аналізу	2	Основна: [1 – 7]. Додаткова: [8; 15; 17; 20; 23; 26; 28 – 30]
	<i>Колоквіум</i> за змістовим модулем 1 "Теоретичні та методологічні засади прийняття господарських рішень"	2	Основна: [1 – 7]. Додаткова: [8; 15; 17; 20; 23; 26; 28 – 30]
<i>Змістовий модуль 2.</i> Техніко-економічний і фінансовий аналіз	<i>Завдання 2.</i> Аналіз обсягу виробництва у натуральному та вартісному виразі. Аналіз виконання плану з асортименту. Аналіз якості продукції. Аналіз ритмічності виробництва. Аналіз реалізації продукції та виконання договірних зобов'язань	4	Основна: [1 – 7]. Додаткова: [15; 18 – 20; 23; 26; 28; 31]
	<i>Завдання 3.</i> Аналіз складу, структури, технічного стану та руху основних фондів. Аналіз фондоозброєності праці. Аналіз показників ефективності використання основних фондів. Аналіз використання виробничих потужностей і роботи обладнання	2	Основна: [1 – 7]. Додаткова: [11; 12; 15; 18 – 20; 23; 26; 28; 31]

1	2	3	4
	<p><i>Завдання 4.</i> Аналіз забезпеченості підприємства робочою силою; кількісної і якісної структури кадрів. Аналіз руху робочої сили. Оцінка відповідності кваліфікації робітників вимогам виробництва. Аналіз продуктивності праці. Аналіз трудомісткості продукції. Аналіз фонду оплати праці та ефективності його використання. Аналіз середньої заробітної плати й співвідношення темпів зростання продуктивності праці та середньої заробітної плати</p>	4	<p>Основна: [1 – 7]. Додаткова: [15; 18 – 20; 23; 26; 28; 31]</p>
	<p><i>Завдання 5.</i> Аналіз забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами. Аналіз ефективності використання матеріальних ресурсів</p>	2	<p>Основна: [1 – 7]. Додаткова: [13; 15; 18 – 20; 23; 26; 28; 31]</p>
	<p><i>Завдання 6.</i> Аналіз матеріальних витрат. Аналіз комплексних статей витрат. Аналіз витрат на виробництво окремих видів продукції. Аналіз загальної суми витрат. Аналіз витрат на гривню товарної продукції</p>	2	<p>Основна: [1 – 7]. Додаткова: [13; 15; 18 – 20; 23; 26; 28;31]</p>
	<p><i>Завдання 7.</i> Аналіз прибутку. Факторний аналіз прибутку від реалізації продукції. Аналіз показників рентабельності</p>	2	<p>Основна: [1 – 7]. Додаткова: [9; 10; 15; 16; 18 – 21; 23 – 25; 28; 31]</p>
	<p><i>Завдання 8.</i> Аналіз майнового стану підприємства. Аналіз показників ліквідності. Аналіз показників фінансової стійкості підприємства. Аналіз показників ділової активності. Аналіз показників рентабельності</p>	2	<p>Основна: [1 – 7]. Додаткова: [9; 10; 15; 16; 18 – 21; 23 – 25; 28; 31]</p>

1	2	3	4
	Колоквіум за змістовим модулем 2 "Техніко-економічний і фінансовий аналіз"	2	Основна: [1 – 7]. Додаткова: [9; 10; 15; 16; 18 – 21; 23 – 25; 28; 31]
Разом годин за змістовими модулями		24	

6.1. Приклади типових практичних завдань за темами

Змістовий модуль 1

Теоретичні основи аналізу господарської діяльності

Рівень 1. Розрахувати вплив факторів на середньорічний виробіток робітників за даними табл. 6.2. Зробити висновки.

Таблиця 6.2

Вихідні дані для аналізу впливу факторів на середньорічний виробіток робітників

Показники	Звітний рік	
	план	факт
1. Кількість днів, відпрацьованих одним робочим	219	212
2. Середня тривалість робочого дня, годин	7,9	7,7
3. Середньогодинний виробіток одного робочого, грн/особу	25,3	26,7

Рівень 2. Використовуючи вихідні дані попереднього завдання, визначити резерви збільшення середньорічного виробітку робітників.

Рівень 3. Використовуючи вихідні дані попереднього завдання, перелік можливих причин погіршення наведених у табл. 6.2 факторів та шляхів їх усунення.

Змістовий модуль 2

Техніко-економічний і фінансовий аналіз

Рівень 1. Розрахувати коефіцієнт ритмічності за даними, наведеними у табл. 6.3. Зробити висновки.

Таблиця 6.3

Вихідні дані для аналізу ритмічності виробництва

Місяць	Випуск продукції, т					
	I декада		II декада		III декада	
	план, т	факт, т	план, т	факт, т	план, т	факт, т
Січень	1 600	1 400	1 500	1 300	1 500	1 600
Лютий	1 500	1 300	1 400	1 200	1 500	1 600
Березень	1 600	1 700	1 500	1 500	1 500	1 300

Рівень 2. Використовуючи вихідні дані попереднього завдання, розрахувати коефіцієнт аритмічності. Надати пояснення сутності цього показника та отриманим результатам.

Рівень 3. Використовуючи вихідні дані попереднього завдання, розрахувати коефіцієнт варіації. Надати пояснення сутності цього показника та отриманим результатам.

7. Самостійна робота

Самостійна робота студента (СРС) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються студентом самостійно під методичним керівництвом викладача.

Мета СРС – засвоєння в повному обсязі навчальної програми та формування у студентів загальних і професійних компетентностей, які відіграють суттєву роль у становленні майбутнього фахівця вищого рівня кваліфікації.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи студентів денної форми навчання, визначається навчальним планом і становить 59 % (64 години) від загального обсягу навчального часу на вивчення дисципліни (108 годин). У ході самостійної роботи студент має перетворитися на активного учасника навчального процесу, навчитися свідомо ставитися до оволодіння теоретичними і практичними знаннями, вільно

орієнтуватися в інформаційному просторі, нести індивідуальну відповідальність за якість власної професійної підготовки. СРС включає: опрацювання лекційного матеріалу; опрацювання та вивчення рекомендованої літератури, основних термінів та понять за темами дисципліни; підготовку до практичних, семінарських занять; підготовку до виступу на семінарських заняттях; поглиблене опрацювання окремих лекційних тем або питань; виконання індивідуальних завдань (вирішення розрахункових індивідуальних та комплексних завдань) за вивченою темою; написання есе за заданою проблематикою; пошук (підбір) та огляд літературних джерел за заданою проблематикою дисципліни; аналітичний розгляд наукової публікації; контрольну перевірку студентами особистих знань за запитаннями для самодіагностики; підготовку до контрольних робіт та інших форм поточного контролю; підготовку до модульного контролю (колоквіуму); систематизацію вивченого матеріалу.

Необхідним елементом успішного засвоєння матеріалу навчальної дисципліни є самостійна робота студентів із вітчизняною та закордонною спеціальною економічною літературою, нормативними актами з питань державного регулювання економіки, статистичними матеріалами. Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам для засвоєння теоретичних знань з навчальної дисципліни, наведені у табл. 7.1.

Таблиця 7.1

Завдання для самостійної роботи студентів та форми її контролю

Назва теми	Зміст самостійної роботи студентів	Кількість годин	Форми контролю СРС	Література
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1				
Теоретичні основи аналізу господарської діяльності				
Тема 1. Предмет, об'єкт і завдання економічного аналізу	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми "Предмет, об'єкт і завдання економічного аналізу". Самостійне опрацювання лекційного матеріалу: "Зв'язок економічного аналізу з іншими науками та дисциплінами"	4	Презентація результатів	Основна: [1 – 7]. Додаткова: [8; 14; 15; 17; 19; 20; 23; 26 – 30]

1	2	3	4	5
Тема 2. Метод і методичні прийоми економічного аналізу	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, підготовка до контрольної роботи за темами 1 – 2. Самостійне опрацювання лекційного матеріалу: "Зв'язок економічного аналізу з іншими науками та дисциплінами"	14	Експрес-опитування. Письмова контрольна робота за темами 1–2	Основна: [1 – 7]; Додаткова: [8; 15; 17; 20; 23; 26; 28 – 30]
Тема 3. Види аналізу та його інформаційне забезпечення. Організація аналізу господарської діяльності	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми "Види аналізу та його інформаційне забезпечення. Організація аналізу господарської діяльності". Підготовка до <i>колоквіуму</i>	4	Презентація результатів	Основна: [1 – 7]. Додаткова: [8; 15; 17; 20; 23; 26; 28 – 30]
Усього за змістовим модулем 1		22		
Змістовий модуль 2 Техніко-економічний і фінансовий аналіз				
Тема 4. Аналіз виробництва й реалізації продукції (робіт, послуг)	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою, підготовка до практичного заняття. Самостійне опрацювання лекційного матеріалу: 1. Аналіз впливу інтенсивних і екстенсивних факторів на обсяг виробництва продукції. 2. Аналіз виробничого браку підприємства	7	Експрес-опитування	Основна: [1 – 7]. Додаткова: [15; 18 – 20; 23; 26; 28; 31]

Продовження табл. 7.1

1	2	3	4	5
<p><i>Тема 5.</i> Аналіз довгострокових активів підприємства</p>	<p>Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Самостійне опрацювання лекційного матеріалу: 1. Аналіз складу й структури довгострокових активів підприємства. 2. Оцінка обґрунтованості планів виробництва продукції за показниками використання виробничої потужності</p>	7	Експрес-опитування	<p>Основна: [1 – 7]. Додаткова: [11; 12; 15; 18 – 20; 23; 26; 28; 31]</p>
<p><i>Тема 6.</i> Аналіз використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці</p>	<p>Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою, підготовка до практичного заняття. Підготовка до контрольної роботи за темами 4 – 6. Самостійне опрацювання лекційного матеріалу: 1. Резерви зростання продуктивності праці. 2. Аналіз соціального розвитку підприємства</p>	7	<p>Експрес-опитування. Письмова контрольна робота за темами 4 – 6</p>	<p>Основна: [1 – 7]. Додаткова: [15; 18 – 20; 23; 26; 28; 31]</p>
<p><i>Тема 7.</i> Аналіз матеріальних ресурсів та ефективності їх використання</p>	<p>Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою, підготовка до практичного заняття. Самостійне опрацювання лекційного матеріалу: 1. Аналіз потреби підприємства в матеріальних ресурсах. 2. Аналіз факторів зміни й виявлення резервів зниження матеріаломісткості продукції та підвищення ефективності виробництва</p>	4	Експрес-опитування	<p>Основна: [1 – 7]. Додаткова: [13; 15; 18 – 20; 23; 26; 28; 31]</p>

1	2	3	4	5
<i>Тема 8. Аналіз собівартості і витрат на виробництво й збут продукції</i>	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою, підготовка до практичного заняття. Есе на тему "Пошук резервів підвищення ефективності господарської діяльності підприємства"	7	Перевірка есе	Основна: [1 – 7]. Додаткова: [13; 15; 18 – 20; 23; 26; 28; 31]
<i>Тема 9. Аналіз прибутку і рентабельності</i>	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, підготовка до практичного заняття. Самостійне опрацювання лекційного матеріалу: 1. Місце прибутку в системі узагальнюючих вартісних показників, його значення в оцінці стимулювання економічної ефективності роботи підприємства. 2. Система показників рентабельності. Значення рентабельності для оцінки результатів роботи підприємства	4	Експрес-опитування	Основна: [1 – 7]. Додаткова: [9; 10; 15; 16; 18 – 21; 23 – 25; 28; 31]
<i>Тема 10. Аналіз фінансового стану підприємства</i>	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, підготовка до <i>колоквіуму</i>	6	Експрес-опитування	Основна: [1 – 7]. Додаткова: [9; 10; 15; 16; 18 – 21; 23 – 25; 28; 31]
Усього за змістовим модулем 2		42		
Усього		64		

7.1. Індивідуальне завдання

Індивідуальне завдання (ІЗ) студента є вибіркоvim видом позааудиторної самостійної роботи студента та має навчально-дослідницький характер, виконується у процесі вивчення програмного матеріалу навчальної дисципліни і завершується разом зі складанням підсумкового екзамену з даної навчальної дисципліни. Виконання ІЗ є одним із важливих засобів підвищення якості підготовки майбутніх спеціалістів, які здатні застосовувати на практиці теоретичні знання, вміння та навички з даної навчальної дисципліни.

Підготовка ІЗ передбачає систематизацію, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань із дисципліни та застосування їх у процесі розв'язання конкретних економічних ситуацій, розвиток навичок самостійної роботи й оволодіння методикою дослідження та експерименту, пов'язаних із темою ІЗ.

ІЗ передбачає наявність наступних елементів наукового дослідження: практичної значущості, комплексного системного підходу до вирішення завдань дослідження, теоретичного використання передової сучасної методології та наукових розробок, наявність елементів творчості, вміння застосовувати сучасні технології.

Практична значущість ІЗ полягає в обґрунтуванні реальності її результатів для потреб практики.

Реальною вважається робота, яка виконана відповідно до наявних проблем підприємства, на основі його реальних даних за кілька років і результати якої повністю або частково можуть бути впроваджені в практику діяльності підприємства.

Комплексний системний підхід до розкриття теми роботи полягає в тому, що предмет дослідження розглядається з різних точок зору – з позицій теоретичної бази і практичних напрацювань, умов його реалізації на підприємстві, аналізу, обґрунтування шляхів удосконалення тощо – в тісному взаємозв'язку та єдиній логіці викладу.

Застосування сучасної методології полягає в тому, що в процесі виконання аналізу стратегічних позицій підприємства й обґрунтування шляхів удосконалення окремих аспектів предмета та об'єкта дослідження студент повинен використовувати відомості про новітні досягнення в техніці і технологіях дослідження, застосовувати різноманітні

методи й засоби діагностичних досліджень, підходи до визначення та обґрунтування вибору критеріїв і показників експрес-діагностування виробничо-економічної системи або її елементів.

У процесі виконання ІЗ разом з теоретичними знаннями і практичними навичками за фахом студент повинен продемонструвати здатність до науково-дослідної роботи та вміння творчо мислити.

Тема ІЗ: *"Пошук резервів підвищення ефективності господарської діяльності підприємства".*

Мета ІЗ – формування практичних навичок та вміння їх застосувати в процесі вирішення поставленого завдання.

Об'єктом ІЗ є процеси господарської діяльності підприємства.

Предмет ІЗ – сукупність теоретико-методичних підходів до формування ефективних господарських рішень на підприємстві з урахуванням виявлених у процесі економічного аналізу резервів.

Індивідуальне завдання виконується студентом самостійно за консультування з викладачем протягом вивчення дисципліни відповідно до графіка навчального процесу.

Індивідуальне завдання видається викладачем на початку семестру, протягом якого вивчається дисципліна. Студент має надати ІЗ для перевірки наприкінці семестру, але не пізніше терміну проведення підсумкового модульного контролю. Бали за виконання ІЗ враховуються під час виставлення загальної оцінки з дисципліни.

Вимоги до оформлення. Формат аркуша – А4. Поля: ліве – 30 мм; праве, верхнє та нижнє – 20 мм. Шрифт Arial, розмір шрифту для основного тексту – кґ 14. Міжрядковий інтервал – множник 1,3. Не дозволяються виділення в тексті курсивом та підкреслення.

Обсяг ІЗ повинен становити у друкованому варіанті 30 – 40 сторінок.

Кожен розділ розпочинають з нової сторінки. Назви розділів оформляються великими літерами по центру сторінки. Сторінки нумеруються у правому верхньому куту. На титульному аркуші номер сторінки не ставиться.

Вимоги до змісту. Індивідуальне завдання повинне складатися з таких елементів, як:

титульна сторінка;

зміст;

вступ (1,5 сторінки);

основна частина (27 – 37 сторінок);

висновок (1,5 сторінки);
список використаної літератури;
додатки (за необхідності).

Вступ повинен відображати наступні елементи: актуальність теми, проблемне поле теми, мету дослідження, об'єкт, предмет, завдання, базу та методи дослідження.

В **основній частині роботи** (може містити декілька підрозділів) студенти повинні надати теоретичну частину, яка передбачає вивчення і викладення різних методик аналізу згідно із обраною темою.

Практична частина містить апробацію наведених методик на основі реальних даних, виявлені в процесі аналізу резерви і шляхи їх реалізації.

Висновки повинні містити обґрунтовані та змістові, практичні рекомендації щодо формування ефективних господарських рішень підприємства, рекомендації щодо вдосконалення діяльності підприємства.

Список використаної літератури слід розміщувати в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків. Бібліографічний опис джерел складають відповідно до ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 "Бібліографічний запис, бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання".

Додатки можуть бути включені за необхідності. У разі наявності кількох додатків оформляється окрема сторінка "ДОДАТКИ", номер якої є останнім, що включається до обсягу ІНДЗ. Кожен додаток починають із нової сторінки. Відповідно до вимог, додаток називають у такий спосіб: "Додаток А", "Додаток Б" і т. д. за алфавітом, за винятком букв Г, Г', Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ь, при цьому написи "Додаток...", "Продовження додатка..." та "Закінчення додатка..." пишуться малими літерами з першої великої і вирівнюються по правому краю сторінки. Допускається розподіл додатків на розділи типу "Додаток А.3". Ілюстрації, таблиці, формули нумерують відповідно до назви додатка, наприклад "рис. А.3".

Тематика ІЗ

1. Аналіз випуску продукції у натуральному і вартісному виразі.
2. Аналіз структури, номенклатури, асортименту, продукції.
3. Аналіз якості продукції.
4. Аналіз реалізації продукції і виконання договірних зобов'язань.
5. Аналіз кон'юнктури ринку.
6. Аналіз складу, структури, руху і фізичного стану основних засобів.
7. Аналіз ефективності використання основних засобів.

8. Аналіз організаційно-технічного рівня виробництва.
9. Аналіз використання виробничих потужностей і роботи обладнання.
10. Аналіз забезпеченості підприємства кадрами, кількісного і якісного складу працівників.
11. Аналіз продуктивності праці працівників.
12. Аналіз використання засобів на оплату праці.
13. Аналіз соціального розвитку підприємства.
14. Аналіз використання матеріальних ресурсів на підприємстві.
15. Аналіз витрат на виробництво і збут продукції.
16. Аналіз показників прибутку і рентабельності.
17. Аналіз прибутку від реалізації продукції.
18. Аналіз фінансового стану підприємства.

7.2. Контрольні запитання для самодіагностики

Тема 1. Предмет, об'єкт і завдання економічного аналізу

1. Економічний аналіз, його роль, значення та основні функції в умовах ринкової економіки.
2. Основні етапи розвитку аналізу господарської діяльності.
3. Основні категорії економічного аналізу.
4. Особливості економічного аналізу порівняно із іншими видами аналізу.
5. Місце економічного аналізу в системі наук, його взаємозв'язок з іншими науками.

Література: основна: [1 – 7]; додаткова: [8; 14; 15; 17; 19; 20; 23; 26 – 30].

Тема 2. Метод і методичні прийоми економічного аналізу

1. Аналітичний метод, його сутність і принципи аналітичного дослідження.
2. Елімінування як метод розрахунку впливу факторів на показники господарської діяльності, способи елімінування.
3. Порівняння, його використання в аналізі, види порівнянь, забезпечення порівнянності даних.
4. Використання моделювання в економічному аналізі, види моделей.
5. Балансовий метод, сфера його використання й значення.
6. Статистичні методи, що використовуються в економічному аналізі.

7. Табличний метод, особливості побудови аналітичних таблиць.
8. Обчислення середніх і відносних величин, види середніх величин.
9. Економіко-математичні методи, їх класифікація, особливості їх використання в аналізі господарської діяльності.
10. Перерахування показників з урахування методів і підходів до їх обліку в разі відсутності одноманітності групувань.
11. Усунення впливу інфляційних факторів для забезпечення зіставлення показників.
12. Соціологічні методи, що використовуються в економічному аналізі. Анкетний метод дослідження, опитування суб'єктів аналізу.

Література: основна: [1 – 7]; додаткова: [8; 15; 17; 20; 23; 26; 28 – 30].

Тема 3. Види аналізу та його інформаційне забезпечення. Організація аналізу господарської діяльності

1. Види і напрямки економічного аналізу.
2. Техніко-економічний, фінансовий, функціонально-вартісний аналіз, їх характеристика та особливості.
3. Характеристика й класифікація найважливіших видів інформації на підприємстві.
4. Накопичення й систематизація облікових, звітних і планових даних для аналізу.
5. Принцип обробки аналітичної інформації.
6. Перевірка достовірності джерел інформації, що використовується в аналізі, методи перевірки якості звіту підприємства.
7. Загальні методичні принципи організації економічного аналізу. Органи управління та організація економічного аналізу.
8. Форми й методи організації аналітичної роботи.
9. Основні етапи та послідовність проведення аналізу господарської діяльності.

Література: основна: [1 – 7]; додаткова: [8; 15; 17; 20; 23; 26; 28 – 30].

Тема 4. Аналіз виробництва й реалізації продукції (робіт, послуг)

1. Загальна схема й послідовність аналізу виробництва продукції (робіт, послуг).
2. Оцінка динаміки обсягу виробництва продукції.
3. Аналіз асортименту й структури продукції, що виробляється, оцінка впливу асортиментно-структурних змін на економічні показники роботи підприємства.

4. Показники якості продукції; специфічні показники якості з урахуванням галузевих особливостей.
 5. Аналіз впливу показників якості продукції на економічні показники роботи підприємства.
 6. Основні напрямки підвищення якості продукції.
 7. Аналіз виробничого браку, динаміки та причин рекламаций, одержаних від споживачів.
 8. Аналіз якості продукції під час організації внутрішньовиробничого госпрозрахунку.
 9. Основні методи аналізу ритмічності виробництва, оцінка впливу неритмічної роботи на економічні показники.
 10. Основні вимоги, які ставляться до вихідної інформації для аналізу асортименту, якості продукції та ритмічності виробництва.
 11. Методи оцінки конкурентоспроможності продукції підприємства.
 12. Загальна схема аналізу попиту й стану ринку.
 13. Фактори, що визначають рівень попиту на продукцію та послуги підприємства.
 14. Фактори, що впливають на величину реалізації продукції, методика оцінки їх впливу.
 15. Оцінка виконання договірних зобов'язань.
- Література: основна: [1 – 7]; додаткова: [15; 18 – 20; 23; 26; 28; 31].

Тема 5. Аналіз довгострокових активів підприємства

1. Аналіз структури основних фондів у динаміці, оцінка прогресивності її зміни.
2. Оцінка динаміки оновлення й модернізації основних фондів.
3. Аналіз фондоозброєності, технічної озброєності та машиноозброєності праці.
4. Кількісні та якісні показники, що впливають на рівень фондовіддачі, методика розрахунку їх впливу.
5. Аналіз балансу виробничих потужностей.
6. Показники, що використовуються для оцінки оновлення виробничих потужностей, їх взаємозв'язок.
7. Аналіз виробничої потужності за переділом виробництва, виявлення диспропорцій і розробка організаційно-технічних заходів щодо їх ліквідації.

8. Оцінка ефективності реальних інвестицій, метод розрахунку чистого приведенного доходу, строку окупності, індексу доходності інвестицій.

Література: основна: [1 – 7]; додаткова: [11; 12; 15; 18 – 20; 23; 26; 28; 31].

Тема 6. Аналіз використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці

1. Загальна схема аналізу трудових показників.
2. Аналіз кількісного і якісного складу персоналу підприємства.
3. Аналіз використання робочого часу.
4. Аналіз руху робочої сили.
5. Аналіз умов праці на підприємстві.
5. Аналіз впливу факторів на продуктивність праці.
6. Аналіз коштів на оплату праці та ефективності їх використання на підприємстві.

Література: основна: [1 – 7]; додаткова: [15; 18 – 20; 23; 26; 28; 31].

Тема 7. Аналіз матеріальних ресурсів та ефективності їх використання

1. Аналіз забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами.
2. Перевірка плану постачання потребам виробництва.
3. Перевірка забезпеченості потреби в матеріальних ресурсах договорами на їх постачання.
4. Методика підрахунку втрат продукції через недопоставки матеріалів, їх низьку якість, заміну матеріалів, простої через порушення графіка постачання.
5. Аналіз показників, які характеризують використання матеріальних ресурсів.
6. Основні напрямки зниження матеріаломісткості продукції.

Література: основна: [1 – 7]; додаткова: [13; 15; 18 – 20; 23; 26; 28; 31].

Тема 8. Аналіз собівартості і витрат на виробництво і збут продукції

1. Загальна схема аналізу витрат на виробництво й збут продукції.
2. Аналіз витрат за окремими статтями калькуляції, в тому числі й за комплексними статтями.

3. Призначення кошторису витрат з економічних елементів і його аналіз.

4. Аналіз собівартості окремих видів продукції, напрямки використання результатів аналізу.

5. Оперативний аналіз витрат на виробництво й збут продукції, його організація на підприємстві.

Література: основна: [1 – 7]; додаткова: [13; 15; 18 – 20; 23; 26; 28; 31].

Тема 9. Аналіз прибутку й рентабельності

1. Валовий прибуток, прибуток від оперативної, основної діяльності, їх складові частини.

2. Прибуток від реалізації продукції (робіт, послуг), аналіз факторів, що впливають на його зміну.

3. Оцінка упущених можливостей збільшення прибутку та їх причин.

4. Аналіз і обґрунтування основних напрямків використання прибутку на підприємстві.

5. Аналіз і фактори зміни показників рентабельності, резерви зростання рентабельності.

6. Аналіз беззбитковості, точка беззбитковості, її визначення.

7. Особливості аналізу фінансових результатів в умовах інфляції.

Основні підходи до обліку впливу зміни цін на фінансові результати.

Література: основна: [1 – 7]; додаткова: [9; 10; 15; 16; 18 – 21; 23 – 25; 28; 31].

Тема 10. Аналіз фінансового стану підприємства

1. Бухгалтерський баланс, його характеристика як основного джерела інформації для оцінки фінансового стану підприємства.

2. Зміст, оцінка та аналітичне значення окремих статей бухгалтерського балансу.

3. Аналіз структури пасиву балансу, складу та співвідношення власного й позичкового капіталу; капіталу короткострокового й довгострокового використання.

4. Аналіз структури активу балансу, групування статей активу за ступенем ліквідності.

5. Аналіз структури активу й пасиву балансу в динаміці, оцінка причин зміни структури та їх вплив на фінансову стійкість підприємства.

6. Показники фінансової стійкості підприємства, методика їх розрахунку.

7. Аналіз показників ліквідності.
 8. Аналіз інтенсивності використання капіталу.
 9. Визначення міри прибутковості вкладених капіталів.
 10. Оцінка відповідності показників, що характеризують фінансове становище підприємства, оптимальним значенням.
 11. Узагальнення результатів аналізу фінансового стану підприємства й визначення шляхів фінансового оздоровлення.
- Література: основна: [1 – 7]; додаткова: [9; 10; 15; 16; 18 – 21; 23 – 25; 28; 31].

8. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота здійснюється за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, перевірки та захисту завдань, що винесені на поточний контроль, тощо.

Формами організації індивідуально-консультативної роботи є:

- а) за засвоєнням теоретичного матеріалу:
консультації: індивідуальні (запитання – відповідь), групові (розгляд типових прикладів – ситуацій);
- б) за засвоєнням практичного матеріалу:
консультації індивідуальні та групові;
- в) для комплексної оцінки засвоєння програмного матеріалу:
індивідуальне здавання виконаних робіт.

9. Методи навчання

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачене застосування як активних, так і інтерактивних навчальних технологій, серед яких: лекції проблемного характеру, міні-лекції, робота в малих групах, семінари-дискусії, мозкові атаки, презентації, ознайомлювальні (початкові) ігри, метод проектної роботи, комп'ютерні симуляції, метод Дельфі, метод сценаріїв, банки візуального супроводу (табл. 9.1 і 9.2).

**Розподіл форм і методів активізації процесу навчання
за темами навчальної дисципліни**

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
1	2
<i>Тема 1.</i> Предмет, об'єкт і завдання економічного аналізу	Лекція проблемного характеру "Особливості економічного аналізу в різних галузях народного господарства", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
<i>Тема 2.</i> Метод і методичні прийоми економічного аналізу	Семінар-дискусія "Вибір факторних моделей аналізу показників господарської діяльності в залежності від особливостей виробництва", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
<i>Тема 3.</i> Види аналізу та його інформаційне забезпечення. Організація аналізу господарської діяльності	Міні-лекція з питання "Функції аналітиків на підприємстві та їх розподіл", презентація результатів роботи в малих групах, банки візуального супроводу
<i>Тема 4.</i> Аналіз виробництва й реалізації продукції (робіт, послуг)	Метод Дельфі "Обґрунтування сфери використання різних методик факторного аналізу обсягу товарної продукції", презентація результатів у малих групах, банки візуального супроводу
<i>Тема 5.</i> Аналіз довгострокових активів підприємства	Міні-лекція з питання "Аналіз взаємозв'язку показників технічного стану і руху основних фондів"; презентація результатів роботи в малих групах. Лекція проблемного характеру "Використання прийому розширення факторних моделей для аналізу показників ефективності використання основних фондів"
<i>Тема 6.</i> Аналіз використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці	Лекція проблемного характеру "Оцінка впливу трудових показників на фінансові результати діяльності підприємства", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
<i>Тема 7.</i> Аналіз матеріальних ресурсів та ефективності їх використання	Міні-лекція з питання "Аналіз виробничих запасів на підприємстві", презентація результатів роботи в малих групах, банки візуального супроводу

1	2
<i>Тема 8.</i> Аналіз собівартості і витрат на виробництво й збут продукції	Мозкові атаки "Обґрунтування напрямів зниження витрат на виробництво і збут продукції на основі факторного аналізу витрат за окремими статтями калькуляції"; презентація результатів роботи в малих групах
<i>Тема 9.</i> Аналіз прибутку й рентабельності	Міні-лекція з питання "Використання прийому розширення факторних моделей для аналізу показників рентабельності", презентація результатів роботи в малих групах, банки візуального супроводу
<i>Тема 10.</i> Аналіз фінансового стану підприємства	Лекція проблемного характеру "Комплексна оцінка показників фінансового стану підприємства", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу

Основні відмінності активних та інтерактивних методів навчання від традиційних визначаються не тільки методикою і технікою викладання, але й високою ефективністю навчального процесу, який виявляється у: високій мотивації студентів; закріпленні теоретичних знань на практиці; підвищенні самосвідомості студентів; формуванні здатності приймати самостійні рішення; формуванні здатності до ухвалення колективних рішень; формуванні здатності до соціальної інтеграції; набутті навичок вирішення конфліктів; розвитку здатності до знаходження компромісів.

Лекції проблемного характеру – один із найважливіших елементів проблемного навчання студентів. Вони передбачають поряд із розглядом основного лекційного матеріалу встановлення та розгляд кола проблемних питань дискусійного характеру, які недостатньо розроблені в науці й мають актуальне значення для теорії та практики. Лекції проблемного характеру відрізняються поглибленою аргументацією матеріалу, що викладається. Вони сприяють формуванню у студентів самостійного творчого мислення, прищеплюють їм пізнавальні навички. Студенти стають учасниками наукового пошуку та вирішення проблемних ситуацій.

Міні-лекції передбачають викладення навчального матеріалу за короткий проміжок часу й характеризуються значною ємністю, складністю логічних побудов, образів, доказів та узагальнень. Вони проводяться, як правило, як частина заняття-дослідження. Міні-лекції відрізняються від повноформатних лекцій значно меншою тривалістю. Зазвичай міні-лекції тривають не більше 10 – 15 хвилин і використовуються для того, щоб стисло донести нову інформацію до всіх слухачів. Міні-лекції часто застосовуються як частини цілісної теми, яку бажано викладати повноформатною лекцією, щоб не втомлювати аудиторію. Тоді інформація надається по черзі кількома окремими сегментами, між якими застосовуються інші форми й методи навчання.

Семінари-дискусії передбачають обмін думками і поглядами учасників з приводу даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди та переконання, виробляють вміння формулювати думки й висловлювати їх.

Робота в малих групах дає змогу структурувати практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування.

Мозкові атаки – метод розв'язання невідкладних завдань, сутність якого полягає в тому, щоб висловити якомога більшу кількість ідей за дуже обмежений проміжок часу, обговорити і здійснити їх селекцію.

Презентації – виступи перед аудиторією, що використовуються для представлення певних досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань, проектних робіт. Презентації можуть бути як індивідуальними, наприклад виступ одного слухача, так і колективними, тобто виступи двох та більше слухачів.

Метод Дельфі використовується з метою досягнення консенсусу в експертних оцінках і передбачає надання можливості висловити свої думки групі експертів, що працюють індивідуально в різних місцях. При виборі управлінського рішення за цим методом академічну групу розділяють, наприклад, на п'ять малих груп. Чотири групи є робочими, вони розробляють і приймають управлінське рішення, а п'ята група є експертною. Аналіз та варіанти управлінських рішень робочих груп усереднюються цією групою.

Банки візуального супроводу сприяють активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни за допомогою наочності.

Використання методик активізації процесу навчання

Тема навчальної дисципліни	Практичне застосування методик	Методики активізації процесу навчання
<i>Тема 1.</i> Предмет, об'єкт і завдання економічного аналізу	<i>Семінарське заняття</i> Тема: "Сутність економічного аналізу, його предмет, об'єкт і завдання"	Семінари-дискусії, презентації
<i>Тема 2.</i> Метод і методичні прийоми економічного аналізу	<i>Завдання 1.</i> Вибір методології економічного аналізу з урахуванням специфіки виробництва	Робота в малих групах
<i>Тема 3.</i> Види аналізу та його інформаційне забезпечення. Організація аналізу господарської діяльності	<i>Семінарське заняття</i> Тема: "Організація аналізу господарської діяльності, види аналізу та його інформаційне забезпечення"	Семінари-дискусії, презентації
<i>Тема 4.</i> Аналіз виробництва й реалізації продукції (робіт, послуг)	<i>Завдання 2.</i> Пошук напрямів поліпшення виконання виробничої програми за окремими факторами	Робота в малих групах, мозкові атаки
<i>Тема 5.</i> Аналіз довгострокових активів підприємства	<i>Завдання 3.</i> Пошук напрямів поліпшення виконання основних фондів за окремими факторами	Робота в малих групах, метод Дельфи, метод сценаріїв, презентації
<i>Тема 6.</i> Аналіз використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці	<i>Завдання 4.</i> Пошук напрямів поліпшення використання трудових ресурсів та засобів на оплату праці за окремими факторами	Робота в малих групах, мозкові атаки

10. Методи контролю

Система оцінювання сформованих компетентностей (див. табл. 2.1) у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою.

Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ імені С. Кузнеця, контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту одержати залік, – 60 балів);

модульний контроль, що проводиться з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті інтегровану оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі заліку, відповідно до графіка навчального процесу.

Поточний контроль з даної навчальної дисципліни проводиться в таких формах:

активна робота на лекційних заняттях;

активна участь у виконанні практичних завдань;

активна участь у дискусії та презентації матеріалу на семінарських заняттях;

перевірка есе за заданою тематикою;

проведення поточного тестування;

проведення письмової контрольної роботи;

експрес-опитування;

проведення диктанту за лекційним матеріалом.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів.

Оцінювання знань студента під час семінарських і практичних занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за накопичувальною 100-бальною системою за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;

ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни;

ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;

вміння поєднувати теорію з практикою у ході розгляду виробничих ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки;

арифметична правильність виконання індивідуального та комплексного розрахункового завдання.

Максимально можливий бал за конкретним завданням ставиться за умови відповідності індивідуального завдання студента або його усної відповіді всім зазначеним критеріям. Відсутність тієї або іншої складової знижує кількість балів. При оцінюванні індивідуальних завдань увага також приділяється якості, самостійності та своєчасності здачі виконаних завдань викладачу, згідно з графіком навчального процесу. Якщо якась із вимог не буде виконана, то бали будуть знижені.

Модульний контроль з даної навчальної дисципліни проводиться у формі колоквиуму. **Колоквиум** – це форма перевірки й оцінювання знань студентів у системі освіти у вищих навчальних закладах. Проводиться як проміжний міні-екзамен з ініціативи викладача.

Приклад модульної контрольної роботи

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ
Спеціальність 051 "Економіка"
Спеціалізація "Управління персоналом та економіка праці"
першого (бакалаврського) рівня**

Навчальна дисципліна "Економічний аналіз"

Модуль 1

Варіант № 1

ТЕСТИ

1. Аналіз у перекладі з грецької означає буквально:

- а) визначення взаємозв'язку показників;
- б) визначення сумісного впливу показників;
- в) вивчення впливу окремих показників на результуючий показник;
- г) розчленування об'єкта на складові частини.

2. Визначити, які з наведених праворуч висловлювань характеризують фактори в економічному аналізі:

а) на випуск продукції у вартісному виразі впливають ціна, асортимент та обсяг виробництва продукції;

б) за рахунок залежних від цеху факторів собівартість продукції зросла на 300 тис. грн;

в) зміна асортименту продукції зумовлена дефіцитом деяких видів сировини.

3. Визначити, які з наведених праворуч висловлювань характеризують резерви в економічному аналізі:

а) на випуск продукції у вартісному виразі впливають ціна, асортимент та обсяг виробництва продукції;

б) за рахунок залежних від цеху факторів собівартість продукції зросла на 300 тис. грн;

в) зміна асортименту продукції зумовлена дефіцитом деяких видів сировини.

4. Трендовий аналіз застосовується для:

а) вивчення структури об'єкту, що досліджується;

б) вивчення складу об'єкту, що досліджується;

в) вивчення відносних показників за ряд років по відношенню до рівня базових періодів.

5. Визначити послідовність розміщення факторів за умови використання методу ланцюгових підстановок:

а) якісні показники;

б) кількісні показники;

в) показники структури.

6. Перевірка розрахунку впливу факторів на показник результату проводиться за допомогою:

а) нормативного методу;

б) розрахунку середньої величини;

в) методу порівняння;

г) балансового методу.

7. Які з наведених прикладів відносяться до деталізації показників за твірними факторами:

- а) деталізація собівартості за кварталами, місяцями року;
- б) деталізація відхилення собівартості продукції за центрами відповідальності;
- в) деталізація фонду оплати праці підприємства за цехами, відділами, бригадами;
- г) деталізація впливу випуску товарної продукції, темпів відвантаження готових виробів та оплати рахунків споживачами на обсяг реалізації продукції.

8. Серед наведених нижче показників визначити показники, що характеризують темпи росту:

- а) індекс інфляції за рік 120 %;
- б) чисельність робітників за рік збільшилась на 15 %;
- в) обсяг виробництва у звітному році в порівнянні з базовим роком склав 50 %;
- г) частка продукції вищого сорту збільшилась на 40 %.

9. Аналіз виконання плану наведених нижче показників проводиться тільки у порівнянних цінах:

- а) виконання плану з обсягу виробництва;
- б) аналіз якості продукції (коефіцієнтів сортності та відсотка виконання плану щодо сортності);
- в) аналіз ритмічності виробництва;
- г) аналіз виконання плану з асортименту;
- д) аналіз реалізації продукції;
- е) аналіз продуктивності праці.

10. Індекси бувають:

- а) ланцюгові;
- б) часові;
- в) базисні;
- г) упорядковані;
- д) нормативні;
- е) понаднормативні.

11. Середній тарифний розряд робітників розраховується за допомогою середньої:

- а) арифметичної простої;
- б) арифметичної зваженої;
- в) геометричної;
- г) квадратичної.

12. За аспектами дослідження розрізняють аналіз:

- а) попередній;
- б) наступний;
- в) фінансовий;
- г) повний;
- д) техніко-економічний;
- е) внутрішньовиробничий;
- є) міжвиробничий;
- ж) функціонально-вартісний.

13. Джерела інформації для зовнішнього аналізу:

- а) баланс підприємства;
- б) звіт про фінансові результати;
- в) звіт про рух грошових коштів;
- г) звіт про витрати підприємства;
- д) звіт з праці та заробітної плати;
- е) звіт про технічний розвиток підприємства.

14. Користувачами матеріалами внутрішнього економічного аналізу є:

- а) акціонери;
- б) податкові органи;
- в) управляючі підприємств;
- г) банки;
- д) державні статистичні органи.

15. При ручних процесах доцільно розглянути вплив таких факторів на обсяг випуску продукції в натуральному виразі:

- а) кількості обладнання, його продуктивності та фонду робочого часу;
- б) кількості робочих та їх продуктивності праці;
- в) фондівіддачі.

Завдання. Розрахувати показники ритмічності виробництва за даними, наведеними у таблиці. Зробити висновки.

Таблиця

Вихідні дані для розрахунку показників ритмічності виробництва

Місяць	Випуск продукції, т					
	I декада		II декада		III декада	
	план, т	факт, т	план, т	факт, т	план, т	факт, т
Січень	1 600	1 400	1 500	1 300	1 500	1 600
Лютий	1 500	1 300	1 400	1 200	1 500	1 600
Березень	1 600	1 700	1 500	1 500	1 500	1 300
I квартал						

**Критерії оцінювання модульної контрольної роботи
з навчальної дисципліни "Економічний аналіз"**

Максимальний бал за модульну контрольну роботу – 20 балів.

Кожна модульна контрольна робота складається із тестів (25 тестів) та завдання.

Кожна вірна відповідь за тестове запитання оцінюється у 0,4 бали.

Максимальний бал за завдання становить 10 балів.

Підсумкова оцінка за модульну контрольну роботу складається з суми балів за виконання усіх завдань, округлена до цілого числа за правилами математики.

Таким чином, оскільки алгоритм вирішення завдання передбачає окремі етапи, котрі відповідно до складності, трудомісткості та значення для розв'язання оцінюються відокремлено один від одного, оцінка виконання окремих етапів здійснюється таким чином:

5 балів – за правильне представлення та використання методичного апарату, зокрема формул;

1 бал – за наявність оригінальної версії щодо вирішення завдання;

1 бал – за наявність пояснень щодо алгоритму розрахунку окремих показників, які входять до алгоритму вирішення завдання та охайність представлення результатів;

1 – бал за арифметичну правильність розрахунку;

1 – бал за правильне наведення одиниць виміру показників:

1 – бал за логічну послідовність, аргументованість та ґрунтовність висновку.

Критерії оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів.

Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних та семінарських заняттях.

Критеріями оцінювання есе є:

здатність проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань;

вміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору, позиції на певне проблемне питання;

застосування аналітичних підходів;

якість і чіткість викладення міркувань;

логіка, структуризація та обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми;

самостійність виконання роботи;

грамотність подачі матеріалу;

використання методів порівняння, узагальнення понять та явищ;

оформлення роботи.

Порядок підсумкового контролю з навчальної дисципліни.

Студент одержує залік, якщо кількість балів, одержаних за результатами перевірки успішності під час поточного та модульного контролю відповідно до змістового модуля впродовж семестру, в сумі досягла або перевищує 60 балів.

11. Розподіл балів, яких набирають студенти

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей студентів денної форми навчання наведена у табл. 11.1.

**Система оцінювання рівня сформованості
професійних компетентностей**

Професійні компетентності	Навчальний тиждень	Години	Форми навчання		ОЦІНКА рівня сформованості компетентностей				
					Форми контролю	Максимальний бал			
1	2	3	4		5	6			
Змістовий модуль 1						17			
Теоретичні основи аналізу господарської діяльності						17			
Знання, вміння та навички щодо класифікації видів економічного аналізу, застосування його прийомів для економічного аналізу	Здатність визначати предмет, об'єкт і завдання аналізу	1	Ауд.	2	Лекція	Тема 1. Предмет, об'єкт і завдання економічного аналізу	Робота на лекції	1	
					Практичне заняття	-	-		
			СРС	3	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка домашніх завдань		
		2	Ауд.		Лекція	-	-		
				2	Практичне заняття	Семинарське заняття за темою "Предмет, об'єкт і завдання економічного аналізу"	Активна участь у проведенні семінарського заняття	0,5	
			СРС	4	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка домашніх завдань	1	
	Здатність застосовувати прийоми економічного аналізу для оцінки роботи підприємства	3	Ауд.	2	Лекція	Тема 2. Метод і методичні прийоми економічного аналізу	Робота на лекції	1	
					2	Практичне заняття	Практичне заняття за темою "Застосування прийомів економічного аналізу"	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5
			СРС		4	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання практичних завдань з прийомів економічного аналізу	Перевірка домашніх завдань	1

1	2	3	4		5	6	
	4	Ауд.		Лекція	–	–	
			2	Практичне заняття	Практичне заняття за темою "Застосування прийомів економічного аналізу"	Активна участь у проведенні семінарського заняття	0,5
		СРС	2	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання практичних завдань з прийомів економічного аналізу	Активна участь у виконанні практичних завдань	1
Здатність класифікувати види економічного аналізу та здійснювати його організацію на підприємстві	5	Ауд.	2	Лекція	Тема 3. Види аналізу і його інформаційне забезпечення. Організація аналізу господарської діяльності	Робота на лекції	1
			2	Практичне заняття	Семінарське заняття за темою "Види економічного аналізу і його інформаційне забезпечення"	Експрес-контрольна робота за темами 1–2	8
		СРС	6	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до контрольної роботи	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5
				Підготовка до занять	Перевірка домашніх завдань	1	
	6	Ауд.		Лекція	–	–	
				Практичне заняття	–	–	
СРС			Підготовка до занять	–	–		

1	2	3	4	5	6		
Змістовий модуль 2					83		
Техніко-економічний і фінансовий аналіз							
Знання, вміння та навички щодо аналізу основних техніко-економічних і фінансових показників виробничо-господарської діяльності підприємств, виявлення резервів їх покращення Здатність здійснювати аналіз виробничої програми, здійснювати пошук резервів збільшення обсягу виробництва, поліпшено якості продукції, виконання плану з асортименту, забезпечення ритмічності виробництва	7	Ауд.	2	Лекція	Тема 4. Аналіз виробництва і реалізації продукції, робіт, послуг	Робота на лекції	1
		СРС	2	Практичне заняття	Практичне заняття за темою "Аналіз виробничої програми". <i>Колоквіум</i> за змістовим модулем	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5
						Підсумкова контрольна робота за темами 1 – 3	20
			4	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання практичних завдань щодо аналізу виробничої програми. Підготовка до колоквіуму	Перевірка домашніх завдань	1
	8	Ауд.		Лекція	–	–	
			2	Практичне заняття	Практичне заняття за темою "Аналіз виконання плану з асортименту продукції, аналіз ритмічності виробництва"	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5
		СРС	4	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання практичних завдань щодо аналізу виконання плану з асортименту продукції, ритмічності виробництва	Перевірка домашніх завдань	1

1	2	3	4		5	6		
Здатність здійснювати аналіз використання основних фондів та виявляти резерви підвищення ефективності їх використання	9	Ауд.	2	Лекція	Тема 5. Аналіз довгострокових активів підприємства	Робота на лекції	1	
		СРС	2	Практичне заняття	Практичне заняття за темою "Аналіз складу, структури, технічного стану основних фондів". "Аналіз руху, ефективності використання основних фондів. Аналіз використання виробничої потужності"	Експрес-контрольна робота за темою 4	9	
						Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5	
		СРС	6	Підготовка до занять	Виконання практичних завдань щодо аналізу складу, структури, технічного стану основних фондів. Підготовка до контрольної роботи	Перевірка домашніх завдань	1	
	10	Ауд.		Лекція	–	–		
				Практичне заняття	–	–		
			СРС	Підготовка до занять	–	–		
	Здатність здійснювати аналіз використання трудових ресурсів та визначати резерви покращення їх використання	11	Ауд.	2	Лекція	Тема 6. Аналіз використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці	Робота на лекції	1
				2	Практичне заняття	Практичне завдання за темою "Аналіз трудових показників"	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5
СРС			4	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою Виконання практичних завдань щодо аналізу якісного і кількісного складу персоналу, руху робочої сили, продуктивності праці, використання робочого часу. Підготовка есе	Перевірка домашніх завдань	1	
						Перевірка есе	5	

1	2	3	4		5	6	
Здатність здійснювати аналіз витрат, використання матеріальних ресурсів та визначати резерви покращення їх використання	12	Ауд.		Лекція	–	–	
			2	Практичне заняття	Практичне заняття за темою "Аналіз складу, структури та ефективності використання фонду оплати праці, аналіз середньої заробітної плати"	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5
		СРС	4	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання есе за темою "Резерви покращення використання трудових ресурсів"	Перевірка домашніх завдань	1
			2	Лекція	Тема 7. Аналіз матеріальних ресурсів та ефективності їх використання Тема 8. Аналіз витрат на виробництво і збут, собівартості продукції	Робота на лекції	1
	13	Ауд.	2	Практичне заняття	Практичні заняття за темою "Аналіз забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами. Аналіз ефективності використання матеріальних ресурсів. Аналіз витрат"	Експрес-контрольна робота за темами 5–6	9
						Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5
		СРС	4	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання практичних завдань щодо аналізу використання, матеріальних ресурсів. Підготовка до контрольної роботи	Перевірка домашніх завдань	1

1	2	3	4		5	6	
Здатність здійснювати аналіз формування та використання прибутку підприємства, виявляти резерви його зростання, аналіз фінансового стану підприємства	14	Ауд.		Лекція	–	–	
			2	Практичне заняття	Практичне заняття за темою "Аналіз загальної суми витрат, матеріальних витрат"	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5
		СРС	4	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання практичних завдань щодо аналізу загальної суми витрат, матеріальних витрат	Перевірка домашніх завдань	1
	15	Ауд.	2	Лекція	Тема 9. Аналіз прибутку і рентабельності. Тема 10. Аналіз фінансового стану підприємства	Робота на лекції	1
			2	Практичне заняття	Практичне заняття за темою "Аналіз комплексних статей витрат, витрат на 1 грн товарної продукції"	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5
		СРС	4	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання завдань щодо аналізу комплексних статей витрат, витрат на 1 грн товарної продукції	Перевірка домашніх завдань	1
	16	Ауд.		Лекція	–	–	
			2	Практичне заняття	Практичне заняття за темою "Аналіз прибутку і рентабельності"	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5
		СРС	5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка домашніх завдань	1

Закінчення табл. 11.1

1	2	3	4		5	6
		17	Ауд.	Лекція	–	–
	2			Практичне заняття	Колоквіум за змістовним модулем 2	Підсумкова контрольна робота за темами 4 – 10
	6		СРС	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до колоквіуму	Активна участь у виконанні практичних завдань
Усього годин		108	Загальна максимальна кількість балів із дисципліни			100
3 НИХ						
поточний контроль						100

Розподіл балів у межах тем змістових модулів наведено в табл. 11.2.

Таблиця 11.2

Розподіл балів за темами

Теми змістовного модулю		Лекції	Практичні	ДЗ	Есе	Поточні КР	Колоквіум	Усього
1		2	3	4	5	6	7	8
ЗМ1. Теоретичні основи аналізу господарської діяльності	Тема 1. Предмет, об'єкт і завдання економічного аналізу	1	0,5	1	–	–	–	17
	Тема 2. Метод і методичні прийоми економічного аналізу	1	1	2	–	–		
	Тема 3. Види аналізу і його інформаційне забезпечення. Організація аналізу господарської діяльності	1	0,5	1	–	8		

1		2	3	4	5	6	7	8
ЗМ 2. Техніко-економічний і фінансовий аналіз	Тема 4. Аналіз виробництва і реалізації продукції, робіт, послуг	1	1	2	–	–	20	83
	Тема 5. Аналіз довгострокових активів підприємства	1	0,5	1		9		
	Тема 6. Аналіз використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці	1	1	2	5	–		
	Тема 7. Аналіз матеріальних ресурсів та ефективності їх використання	0,5	0,5	1	–	9	–	
	Тема 8. Аналіз витрат на виробництво і збут, собівартості продукції	0,5	0,5	1	–	–		
	Тема 9. Аналіз прибутку і рентабельності	0,5	1	2	–	–	20	
	Тема 10. Аналіз фінансового стану підприємства	0,5	0,5	1	–	–		
Усього	8	7	14	5	26	40	100	

Максимальну кількість балів, яку може накопичити студент протягом тижня за формами та методами навчання, наведено у табл. 11.3.

Таблиця 11.3

Розподіл балів за тижнями

Теми змістовного модулю		Лекції	Практичні	ДЗ	Есе	Поточні КР	Колоквіум	Усього	
1		2	3	4	5	6	7	8	
ЗМ 1	Тема 1	1 тиждень	1	–	–	–	–	1	
		2 тиждень	–	0,5	1	–	–	1,5	
	Тема 2	3 тиждень	1	0,5	1	–	–	2,5	
		4 тиждень	–	0,5	1	–	–	1,5	
	Тема 3	5 тиждень	1	0,5	1	–	8	–	10,5
		6 тиждень	–	–	–	–	–	–	–

1		2	3	4	5	6	7	8	
ЗМ 2	Тема 4	7 тиждень	1	0,5	1	–	–	20	22,5
		8 тиждень	–	0,5	1	–	–	–	1,5
	Тема 5	9 тиждень	1	0,5	1	–	9	–	11,5
		10 тиждень	–	–	–	–	–	–	–
	Тема 6	11 тиждень	1	0,5	1	5	–	–	7,5
		12 тиждень	–	0,5	1	–	–	–	1,5
	Тема 7, 8	13 тиждень	1	0,5	1	–	9	–	11,5
		14 тиждень	–	0,5	1	–	–	–	1,5
	Тема 9, 10	15 тиждень	1	0,5	1	–	–	–	2,5
		16 тиждень	–	0,5	1	–	–	–	1,5
17 тиждень		–	0,5	1	–	–	20	21,5	
Усього		8	7	14	5	26	40	100	

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни визначається відповідно до Тимчасового положення Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою ХНЕУ ім. С. Кузнеця (табл. 11.4).

Таблиця 11.4

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

Оцінки за цією шкалою заносяться до відомостей обліку успішності, індивідуального навчального плану студента та іншої академічної документації.

12. Рекомендована література

12.1. Основна

1. Економічний аналіз : навч. посіб. / за ред. Ф. Бутинця. – Житомир : Рута, 2003. – 680 с.
2. Економічний аналіз : навч. посіб. / за ред. М. Чумаченко. – Київ : КНЕУ, 2003. – 556 с.
3. Економічний аналіз : навч. посіб. / Є. П. Кожанова, І. П. Отенко, Т. М. Серікова, П. В. Куліков. – 3-є вид., допрац. і доп. – Харків : ВД "ІНЖЕК", 2009. – 344 с.
4. Мних Є. В. Економічний аналіз: підручник для студ. вищ. навч. закладів / Є. В. Мних. – 2-ге вид., перероб. та доп. – Київ : Центр навчальної літератури, 2005. – 465 с.
5. Прокопенко І. Ф. Методика і методологія економічного аналізу : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / І. Ф. Прокопенко, В. І. Ганін. – Київ : ЦУЛ, 2008. – 429 с.
6. Пястолов С. М. Экономический анализ деятельности предприятия : учеб. пособ. / С. М. Пястолов. – Москва : Академический Проспект, 2002. – 572 с.
7. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навч. посіб. / Г. В. Савицька. – 3-тє вид., випр. і доп. – Київ : Знання, 2007. – 668 с.

12.2. Додаткова

8. Анализ хозяйственной деятельности предприятия : учеб. пособие [Л. Л. Ермолович, Л. Г. Сивчик, Г. В. Толкач, И. В. Щитникова]. / под общ. ред. Л. Л. Ермолович. – Минск : ООО "Интерпрессервис", УП "Экоперспектива", 2001. – 572 с.
9. Аналіз фінансового стану виробничої та комерційної діяльності підприємства : навч. посіб. / В. П. Шило, Н. І. Верхоглядова, С. Б. Ільїна та ін. – Київ : Кондор, 2005. – 238 с.
10. Баканов М. Теория экономического анализа: учебник / М. Баканов. – 4-е изд. – Москва : ФиС, 2000. – 416 с.
11. Болюх М. Збірник задач з курсу "Економічний аналіз" / М. Болюх. – Київ : КНЕУ, 2002. – 352 с.

12. Гинзбург А. И. Экономический анализ / А. И. Гинзбург. – 2-е изд. – Санкт-Петербург : Питер, 2008. – 208 с.

13. Господарський кодекс України від 09.01.2007 р. № 549-V // Відомості Верховної Ради. – 2007. – № 12.

14. Доля В. Т. Экономический анализ: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / В. Т. Доля. – 2-е изд., перераб. и доп. – Киев : Кондор, 2007. – 223 с.

15. Жолонский Е. Финансово-экономический анализ бизнеса промышленных компаний / Е. Жолонский. – Харьков : Фактор, 2007. – 315 с.

16. Иваниенко В. В. Финансовый анализ: учеб. пособ. / В. В. Иваниенко. – 2-е изд. – Харьков : ИД "Инжек", 2003. – 176 с.

17. Каноны рынка и законы экономики: [монография] / А. И. Амоша, Е. Т. Иванов, Н. Д. Прокопенко, С. Е. Иванов; НАН Украины Ин-т экон. промышленности, Кн. 8 : Экономическое проектирование.– Донецк : [Б. и.], 2005.– 547 с.

18. Кіндрацька Г. І. Економічний аналіз: теорія і практика : підручник / Г. І. Кіндрацька, М. С. Білик, А. Г. Загородній; за ред. А. Г. Загороднього. – Львів : Магнолія Плюс, 2006. – 426 с.

19. Костырко Л. А. Диагностика потенциала финансово-экономической устойчивости предприятия : монография / Л. А. Костырко; Восточно-украинский нац. ун-т им. Владимира Даля. – 2-е изд., перераб. и доп. – Харьков : Фактор, 2008. – 327 с.

20. Литвин Б. М. Фінансовий аналіз : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / Б. М. Литвин, М. В. Стельмах; Терноп. нац. екон. ун-т.– Київ. : Хай-Тек Прес, 2008. – 335 с.

21. Мішина С. В. Аналіз у галузях виробництва і послуг : навч. посіб. / С. В. Мішина, О. Ю. Мішин. – Харків : ХНЕУ, 2008. – 239 с.

22. Отенко І. П. Аналіз та оцінка стратегічного потенціалу підприємства : наук. вид. / І. П. Отенко, Л. М. Малярець, Г. А. Іващенко. – Харків : ХНЕУ, 2008. – 347 с.

23. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 "Баланс". Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31.03.1999 р. № 87. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 21.06.1999 р. за № 391/3684 // В кн. Національні положення (стандарт) бухгалтерського обліку. Нормативна база. Нова редакція. – Харків : Курсор, 2008. – С. 18–29.

24. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 "Витрати". Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 19.01.2000 р.

за № 27/4248 // В кн. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку. Нормативна база. Нова редакція. – Харків : Курсор, 2008. – С. 132–142.

25. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 "Звіт про фінансові результати". Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31.03.1999 р. № 87. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 21.06.1999 р. за № 391/3684 // В кн. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку. Нормативна база. Нова редакція. – Харків : Курсор, 2008. – С. 29–38.

26. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 "Нематеріальні активи". Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 18.10.1999 р. № 242. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 02.11.1999 р. за № 750/4043 // В кн. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку. Нормативна база. Нова редакція. – Харків : Курсор, 2008. – С. 68–76.

27. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби". Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 18.05.2000 р. за № 288/4509 // В кн. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку. Нормативна база. Нова редакція. – Харків : Курсор, 2008. – С. 58–68.

28. Прокопенко И. Ф. Анализ финансово-хозяйственной деятельности предприятий с применением ПК : учеб. пособ. для студ. высш. учеб. завед. / И. Ф. Прокопенко, В. И. Ганин, В. В. Москаленко; ХНПУ им. Г. С. Сковороды. – Киев : Центр навчальної літератури, 2006. – 335 с.

29. Прыкин Б. В. Экономический анализ предприятия : учебник для вузов / Б. В. Прыкин. – Москва : ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 360 с.

30. Теорія економічного аналізу : навч. посіб. / Є. К. Бабець, М. І. Горлов, С. О. Жуков, В. П. Стасюк. – Київ : Професіонал, 2007. – 379 с.

31. Шубіна С. В. Економічний аналіз : Практикум / С. В. Шубіна, Ж. І. Торяник. – Київ : Знання, 2007. – 230 с.

32. Экономический анализ / под ред. М. Баканова. – Москва : ФиС, 2002. – 656 с.

33. Экономический анализ : ситуации, тесты, примеры, задачи, выбор оптимальных решений финансовое прогнозирование: учебн. пособ. / под ред. М. И. Баканова, А. Д. Шеремета. – Москва: Финансы и статистика, 2002. – 656 с.

12.3. Інформаційні ресурси

34. Сервер Верховной Рады Украины. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : portal.Rada.gov.ua.

35. ЛигаБизнесИнформ. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.liga.net.

36. Нормативные акты Украины. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.nau.kiev.ua.

37. Налоги и бухгалтерский учет. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : basa.tav.kharkov.ua.

38. Право. Украина. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.legal.cov.ua/cgi-bin/matrix.cgi/pravo.html.

39. Украинское право. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.ukrpravo.com.

Додатки

Додаток А

Таблиця А.1

Структура складових професійних компетентностей з навчальної дисципліни "Економічний аналіз" за Національною рамкою кваліфікацій України

62

Складові компетентності, яка формується в рамках теми	Мінімальний досвід	Знання	Вміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5	6
Тема 1. Предмет, об'єкт і завдання економічного аналізу					
Визначати зміст і завдання економічного аналізу	Сутність, основні категорії, завдання і принципи економічного аналізу	Знання предмета, об'єкта і завдань економічного аналізу, його спрямованості в умовах ринкової економіки	Ідентифікувати ключові проблеми економічного аналізу на підприємстві	Ефективно формувати комунікаційну складову щодо здійснення економічного аналізу на підприємстві	Відповідальність за точну ідентифікацію ключових проблем економічного аналізу на підприємстві
Тема 2. Метод і методичні прийоми економічного аналізу					
Визначати доцільні прийоми економічного аналізу з урахуванням специфіки виробництва	Сутність методу економічного аналізу, його основні прийоми	Знання прийомів економічного аналізу, методології та сфери їх застосування	Використовувати прийоми економічного аналізу з урахуванням специфіки виробництва	Брати участь у спільному прийнятті рішень щодо вибору і застосування прийомів економічного аналізу	Відповідальність за вибір методології аналізу показників господарської діяльності підприємств
Тема 3. Види аналізу та його інформаційне забезпечення. Організація аналізу господарської діяльності					
Визначати доцільні види економічного аналізу, здійснювати інформаційне та організаційне забезпечення економічного аналізу	Класифікація видів економічного аналізу, основні підходи до його інформаційного та організаційного забезпечення	Знання видів економічного аналізу, його системи аналітичних показників і факторів, інформаційного та організаційного забезпечення	Здійснювати вибір видів економічного аналізу, його методологічного апарату, обґрунтовувати систему показників	Робота у команді при виборі доцільного методологічного апарату аналізу результатів господарської діяльності	Відповідальність за коректність методологічного апарату аналізу господарської діяльності підприємств

1	2	3	4	5	6
Тема 4. Аналіз виробництва й реалізації продукції (робіт, послуг)					
Визначати резерви збільшення обсягу виробництва, реалізації продукції поліпшення її якості	Загальна схема, показники, послідовність проведення аналізу виробництва й реалізації продукції (робіт, послуг)	Знання методології аналізу обсягу виробництва, реалізації, ритмічності, якості продукції, маркетингової діяльності підприємства	Застосовувати доцільний методологічний апарат аналізу виробничої програми	Брати участь у спільному прийнятті рішень щодо напрямів поліпшення виконання виробничої програми, надавати пропозиції вищому керівництву	Відповідальність за методологічний апарат та визначені рекомендації щодо поліпшення виконання виробничої програми підприємства
Тема 5. Аналіз довгострокових активів підприємства					
Визначати резерви підвищення ефективності використання довгострокових активів підприємства	Загальна схема, показники й послідовність проведення аналізу використання довгострокових активів підприємства	Знання методології аналізу складу і структури основних фондів, їх технічного стану, руху озброєності праці основними засобами, ефективності їх використання	Застосовувати доцільний методологічний апарат аналізу довгострокових активів підприємства	Брати участь у спільному прийнятті рішень щодо напрямів поліпшення використання довгострокових активів підприємства, надавати пропозиції вищому керівництву	Відповідальність за методологічний апарат та визначені рекомендації щодо поліпшення використання довгострокових активів підприємства
Тема 6. Аналіз використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці					
Визначати резерви підвищення ефективності використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці	Загальна схема, показники й послідовність проведення аналізу використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці	Знання методології аналізу складу і структури трудових ресурсів, руху і робочої сил, використання робочого часу, продуктивності праці, використання фонду оплати праці	Застосовувати доцільний методологічний апарат аналізу трудових ресурсів і витрат на оплату праці	Брати участь у спільному прийнятті рішень щодо напрямів поліпшення використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці, надавати пропозиції вищому керівництву	Відповідальність за методологічний апарат та визначені рекомендації щодо поліпшення використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці
Тема 7. Аналіз матеріальних ресурсів та ефективності їх використання					
Визначати резерви підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів	Загальна схема, показники й послідовність проведення аналізу використання матеріальних ресурсів	Знання методології аналізу забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами, ефективності їх використання	Застосовувати доцільний методологічний апарат аналізу матеріальних ресурсів та ефективності їх використання	Брати участь у спільному прийнятті рішень щодо напрямів поліпшення використання матеріальних ресурсів, надавати пропозиції вищому керівництву	Відповідальність за методологічний апарат та визначені рекомендації щодо поліпшення використання матеріальних ресурсів

1	2	3	4	5	6
Тема 8. Аналіз собівартості і витрат на виробництво й збут продукції					
Визначати резерви зниження собівартості і витрат на виробництво й збут продукції	Загальна схема, показники й послідовність проведення аналізу на виробництво й збут продукції	Знання методології аналізу загальної суми витрат на виробництво і збут продукції, прямих матеріальних витрат, комплексних статей витрат, витрат на гривню товарної продукції	Застосовувати доцільний методологічний апарат аналізу собівартості і витрат на виробництво й збут продукції	Брати участь у спільному прийнятті рішень щодо напрямів зниження собівартості і витрат на виробництво й збут продукції, надавати пропозиції вищому керівництву	Відповідальність за методологічний апарат та визначені рекомендації щодо зниження собівартості і витрат на виробництво й збут продукції
Тема 9. Аналіз прибутку і рентабельності					
Визначати резерви зростання прибутку і рентабельності	Загальна схема, показники й послідовність проведення аналізу прибутку і рентабельності	Знання методології аналізу факторів формування чистого прибутку, системи показників рентабельності	Застосовувати доцільний методологічний апарат аналізу прибутку і рентабельності	Брати участь у спільному прийнятті рішень щодо напрямів зростання прибутку, надавати пропозиції вищому керівництву	Відповідальність за методологічний апарат та визначені рекомендації щодо зростання прибутку
Тема 10. Аналіз фінансового стану підприємства					
Визначати напрями поліпшення фінансового стану підприємства	Загальна схема, показники й послідовність проведення аналізу фінансового стану підприємства	Знання методології аналізу майнового стану підприємства, показників ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності підприємства	Застосовувати доцільний методологічний апарат аналізу фінансового стану підприємства	Брати участь у спільному прийнятті рішень щодо поліпшення фінансового стану підприємства, надавати пропозиції вищому керівництву	Відповідальність за методологічний апарат та визначені рекомендації щодо поліпшення фінансового стану підприємства

Зміст

Вступ.....	3
1. Опис навчальної дисципліни	4
2. Мета і завдання навчальної дисципліни	4
3. Програма навчальної дисципліни	8
4. Структура навчальної дисципліни.....	17
5. Теми та плани семінарських занять.....	19
6. Теми практичних занять	20
6.1. Приклади типових практичних завдань за темами.....	23
7. Самостійна робота.....	24
7.1. Індивідуальне завдання.....	29
7.2. Контрольні запитання для самодіагностики	32
8. Індивідуально-консультативна робота	37
9. Методи навчання	37
10. Методи контролю	41
11. Розподіл балів, яких набирають студенти	48
12. Рекомендована література.....	58
12.1. Основна	58
12.2. Додаткова	58
12.3. Інформаційні ресурси.....	61
Додатки.....	62

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ

**Робоча програма
для студентів спеціальності
051 "Економіка"
спеціалізації "Управління персоналом
та економіка праці"
першого (бакалаврського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладач **Кожанова Євгенія Пилипівна**

Відповідальний за видання *Н. Л. Гавкалова*

Редактор *К. Л. Бикова*

Коректор *К. Л. Бикова*

План 2017 р. Поз. 163 ЕВ. Обсяг 66 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*